

OCHRANA PRÍRODY

Pomocný materiál pre
kurzy inštruktorov
horolezectva

Vypracovala: Mgr. Veronika Koníková
projektová manažérka Magistrátu hlavného mesta SR Bratislavy
Kontakt: veronika.konikova@bratislava.sk

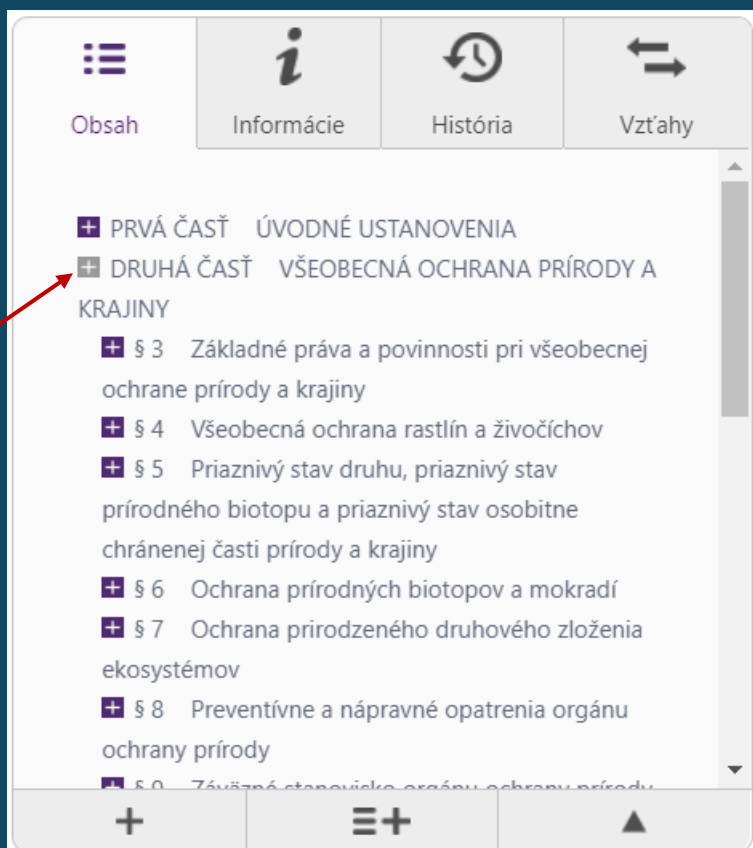
Dôležité linky a informácie:

- Turistická mapa s možnosťou zobrazíť vrstvu chránených území (<https://mapy.dennikn.sk/>)
- Zoznam lezeckých oblastí na Slovensku, obmedzenia, správcovia skál (https://james.sk/articles.asp?pageid=27&id_dependency=1010)
- ŠOP SR kontakty záchranných zariadení pri náleze zraneného chráneného živočícha: (<https://www.sopsr.sk/web/?cl=57>)
- Mapový portál ŠOP SR (<https://maps.sopsr.sk/>)
- Zoznam osobitne chránených častí prírody SR (<https://data.sopsr.sk/chranene-objekty>)
- Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z. z. (<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/543/20030301.html>)
- Trestný zákon 300/2005 Z. z. (<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/300/>)

Orientácia v zákone 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/543/>

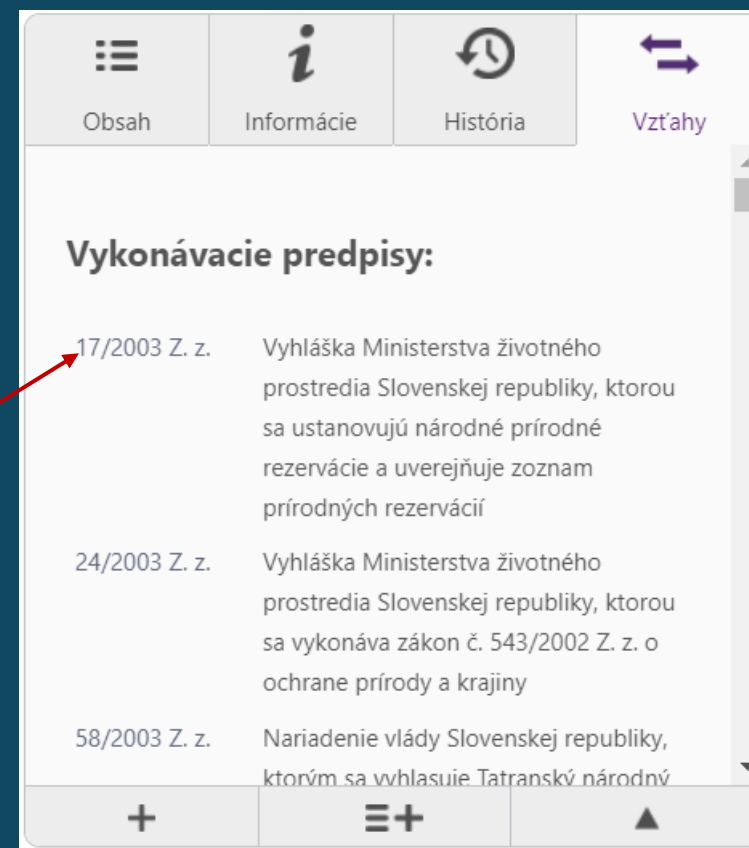
Klikni a rozbaľ

The screenshot shows a mobile application interface for a legal document. At the top, there are four tabs: 'Obsah', 'Informácie', 'História', and 'Vzťahy'. Below the tabs, the document is structured into sections, each with a plus icon for expansion. The sections are:

- PRVÁ ČASŤ ÚVODNÉ USTANOVENIA
- DRUHÁ ČASŤ VŠEOBECNÁ OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY
  - § 3 Základné práva a povinnosti pri všeobecnej ochrane prírody a krajiny
  - § 4 Všeobecná ochrana rastlín a živočíchov
  - § 5 Priaznivý stav druhu, priaznivý stav prírodného biotopu a priaznivý stav osobitne chránenej časti prírody a krajiny
  - § 6 Ochrana prírodných biotopov a mokradí
  - § 7 Ochrana prirodzeného druhového zloženia ekosystémov
  - § 8 Preventívne a nápravné opatrenia orgánu ochrany prírody
  - § 9 Záväzná ustanovenia orgánu ochrany prírody

Klikni a otvor

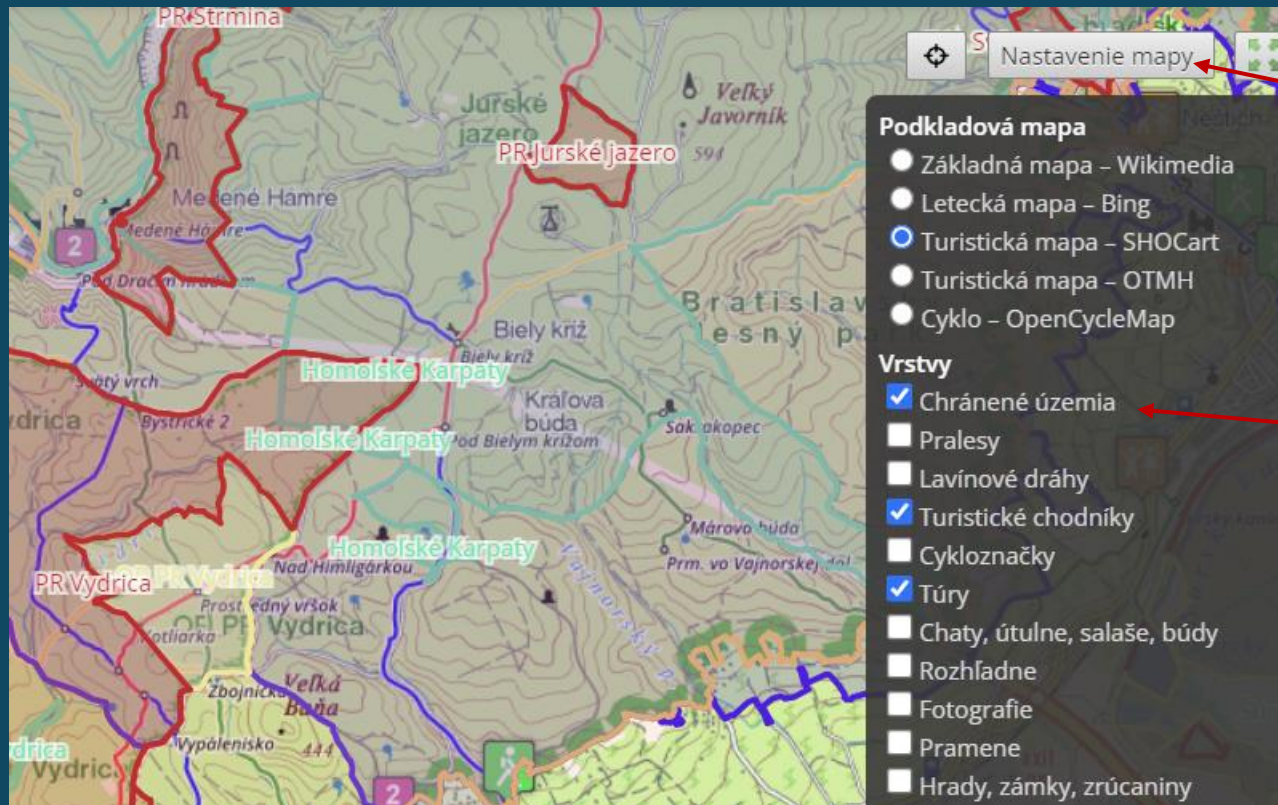

The screenshot shows a mobile application interface for a list of executive orders. At the top, there are four tabs: 'Obsah', 'Informácie', 'História', and 'Vzťahy'. Below the tabs, the section is titled 'Vykonávacie predpisy:'. The list of orders is:

- 17/2003 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú národné prírodné rezervácie a uverejňuje zoznam prírodných rezervácií
- 24/2003 Z. z. Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
- 58/2003 Z. z. Nariadenie vlády Slovenskej republiky, ktorým sa vhlasuje Tatranský národný

Orientácia v turistickej mape so zobrazením chránených území

<https://mapy.dennikn.sk/>

Klikni a rozbaľ

Zaklikni pre zobrazenie vrstvy

Orientácia v mapovom portáli ŠOP SR

<https://maps.sopsr.sk/>

Zaklikni pre
zobrazenie
vrstvy

The screenshot displays the web interface of the State Nature Conservation Portal (ŠOP SR). The interface is divided into three main sections:

- Left Panel (Vrstvy):** A hierarchical list of map layers. The 'Zonácia' (Zonation) folder is expanded, and several sub-layers are checked with blue checkmarks. A red arrow points to the 'Zonácia (PIENAP)' layer, and another red arrow points to the 'Zonácia (NP Slovenský raj)' layer.
- Center Panel:** A map of the region around Žilina and Banská Bystrica. The map shows various colored overlays representing protected areas. A search bar at the top of the map area contains the text 'Hľadaj miesto, mesto, dedinu v SK'. Above the map, there is a title bar and a link to the map framework: 'Open source mapový framework: Heron Mapping Client (MC) šírený pod licenčnou zmlouvou'.
- Right Panel (Aktívne vrstvy):** A list of currently active layers. The following layers are checked:
  - Zonácia (NP Veľká Fatra)
  - Zonácia (NP Muránska planina)
  - Zonácia (CHKO Horná Orava)
  - Zonácia (NP Slovenský raj)
  - Zonácia (PIENAP)
  - Stupne ochrany
  - Maloplošné chránené územia
  - Veľkoplošné chránené územia
  - Územia európskeho významu
  - Chránené vtáčie územia
  - OpenStreetMap
- Bottom Right Panel (Legenda):** A legend for the map layers. It includes:
  - Color swatches for 'C' (green) and 'D' (yellow).
  - A section for 'Stupne ochrany' (Protection levels) with color swatches for levels 1 through 5: Stupeň ochrany 5 (red), 4 (orange), 3 (green), 2 (light green), and 1 (yellow-green).
  - A section for 'Maloplošné chránené územia' (Small protected areas).

Zoznam lezeckých oblastí na Slovensku, obmedzenia, správcovia skál

https://james.sk/articles.asp?pageid=27&id_dependency=1010

skratky

NP – národný park

CHKO – Chránená krajinná oblasť

NPR – Národná prírodná rezervácia

PR – Prírodná rezervácia

TANAP - Tatranský národný park

NAPANT - Národný park Nízke Tatry

povolené liezť bez obmedzenia alebo s obmedzením

zakázané liezť

vo vybavovaní

nevieme stav

1. Bratislava a okolie

1.1 Platňa - bez obmedzenia

správca: Ľubomír Galanský, jaster.u36@gmail.com, 0905 410950

1.2 Skala pri Technickom skle - celoročne povolené, **výnimka** do 31. 12. 2022

správca: Jozef Novák, 1988.novak.jozef@gmail.com, 0903 176533

Prírodná rezervácia - Skala pri technickom skle = Štokeravská vápenka

1.3 Devínska cesta - bez obmedzenia

1. stupeň ochrany

1.4 Devín – zákaz lezenia

národná prírodná pamiatka – Devínska hradná skala

1.5 Kamenné srdce - bez obmedzenia

správca: Jozef Novák, 1988.novak.jozef@gmail.com, 0903 176533

Čo robiť pri náleze zraneného chráneného živočícha – interaktívna mapa a kontakty

<https://www.sopsr.sk/web/?cl=57>

Kódex ochrany prírody Slovenského horolezeckého spolku JAMES a jeho členov

1. Postoje SHS JAMES a jeho členov k ochrane prírody vychádzajú zo zásad prijatých Medzinárodnou asociáciou horolezeckých federácií UIAA a zo skutočnosti, že horolezectvo má všeobecne malý dopad na životné prostredie. To platí len vtedy, ak horolezci nezanechajú po sebe v prírode žiadne stopy, ale odnesú si z nej len snímky a svoje zážitky, ako to pred mnohými rokmi vyjadril americký filozof divočiny John Muir, k odkazu ktorého sa hlásime.

2. SHS JAMES rešpektuje, že termín „horolezectvo“, ktorý sa používa v členských federáciách UIAA, zahŕňa všetky aspekty nasledovných činností: lezenie, pešia turistika, trekking a skialpinizmus. Pre horolezcov je ústrednou vierou, že sloboda pre výkon horolezectva, od vysokých odľahlých horských štítov až po nížinné skalné útesy, má veľkú hodnotu pre mnohých obyvateľov sveta.

3. Sloboda lezenia je súčasťou širšej ľudskej potreby mať prístup ku krajine a vode kvôli obdivu prírody a scenérie, ako to bolo uznané Svetovým kongresom ochrany v r. 1996. Zahŕňa tiež potrebu dobrodružstva, fyzickej aktivity a duševný rozmer horolezeckého športu.

4. Horolezci rešpektujú, že hory sú zdrojom produktov, podstatných pre ľudstvo ako celok. Z nich majú prvoradý význam zásoby čistej vody v potokoch a riekach, ktoré odtekajú z pohorí. Horolezci rešpektujú horské oblasti ako zdroj lesných porastov a teritórium pôvodnej fauny.

5. Horolezci sa pri svojej činnosti chovajú tak, aby ich horolezecká činnosť bola citlivá voči prírode a environmentálnym potrebám. Horolezci pomáhajú chrániť skalné a horské oblasti pred nepriaznivými vplyvmi z akéhokoľvek zdroja.

6. Horolezcom záleží na budúcnosti horského prostredia, aby nebola zničená integrita horských ekosystémov a komunit, aby tieto boli zachované pre budúce generácie.

Kódex ochrany prírody Slovenského horolezeckého spolku JAMES a jeho členov

7. SHS JAMES podporuje zriadenie chránených území, ako sú národné parky a rezervácie, na ochranu najkrajšej horskej fauny a scenérií, pokiaľ sú efektívne spravované, dobre integrované s potrebami miestnej komunity a citlivé k požiadavkám horolezcov. SHS JAMES podporuje koncepciu, že zodpovedne uplatňovaná sloboda prístupu do prírody je integrálnym prvkom horolezectva.

8. SHS JAMES podporuje rozvoj partnerstiev medzi horolezeckými organizáciami a inými organizáciami so záujmom o ochranu horského a skalného prostredia. Horolezci so svojou zodpovednosťou voči životnému prostrediu môžu pomôcť pri chránení horských oblastí a miestnych komunít. Z tohto pohľadu je horolezectvo činnosť, ktorá si zasluhuje najvyššiu možnú podporu.

9. Praktické desatoro člena SHS JAMES pre správanie sa v prírode:

- Dodržuj všetky dohody a obmedzenia dohodnuté s orgánmi ochrany prírody pre danú lezeckú lokalitu.
- Nezanedbávaj po sebe žiadne odpadky, ani žiadne stopy po svojej aktivite v prírode.
- Pri pobyte v prírode nerob zbytočný hluk, snaž sa byť jej súčasťou.
- Tábory v prírode rob len na dovolených miestach, bivaky pri horských lezeckých túrach len v prípade nevyhnutnosti.
- Pri lezení sa správaj maximálne šetrne ku skalnému terénu, k isteniu používaj hlavne nedeštrukčné prostriedky.
- Pri otváraní nových lezeckých ciest rešpektuj prírodné línie, maximálne využívaj nedeštrukčné istiace prostriedky. Pri často lezených cestách použi stále istiace prostriedky, ak sú výhodnejšie z hľadiska čo najmenšieho zasahovania do prírodného prostredia.
- Pri zostupoch vol' trasy najmenej poškodzujúce prírodné prostredie.
- Oheň zakladaj len na miestach na to určených a po odchode ho vždy dôkladne uhas.
- Správaj sa vždy ako ochranca prírody, vysvetľuj tieto princípy aj ostatným návštevníkom prírody, výchovne upozorňuj na nedodržiavanie týchto zásad.
- Svojou činnosťou a svojim chovaním prispievaj k udržaniu divokých a slobodných hôr a skál pre radosť všetkých horolezcov a pre celé ľudstvo, ako aj pre prírodu samotnú, pretože sme jej neoddeliteľnou súčasťou.

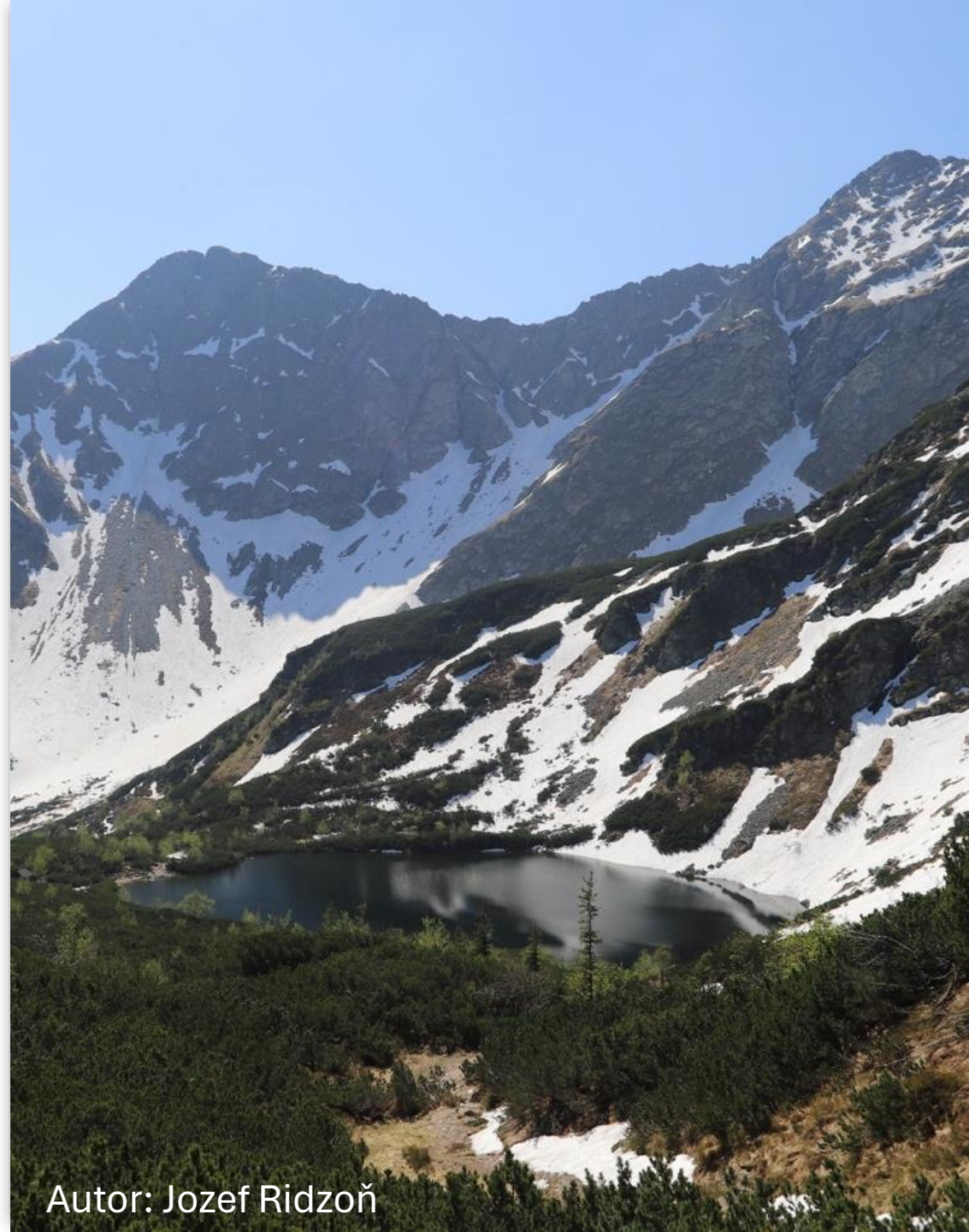
Čo je to ochrana prírody

§ 2 Zákona o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z. z.

Ochranou prírody a krajiny sa rozumie obmedzovanie zásahov, ktoré môžu ohroziť, poškodiť alebo zničiť podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, vzhľad krajiny, znížiť jej ekologickú stabilitu, ako aj odstraňovanie následkov takých zásahov. Ochranou prírody sa rozumie aj starostlivosť o ekosystémy.

Zložkami ekosystémov sú: horniny a nerasty, reliéf, pôda, voda, ovzdušie, rastlinstvo, živočíšstvo a antropické objekty a látky; zložky sa skladajú z prvkov ekosystémov, ktorými sú najmä jedince druhov rastlín, živočíchov, nerastov a skamenelín, ich časti a vývinové štádiá, tvary reliéfu, pôdne typy, jazerá, vodné toky, pramene, ponory, gejzíry, formy osídlenia a využitia krajiny.

Ochrana prírody sa delí na **všeobecnú ochranu prírody a krajiny (§ 3 - § 10)** a **osobitnú ochranu prírody a krajiny (§ 11 - § 53)**, kam patrí územná ochrana; druhová ochrana chránených rastlín, chránených živočíchov, chránených nerastov a chránených skamenelín a ochrana drevín.

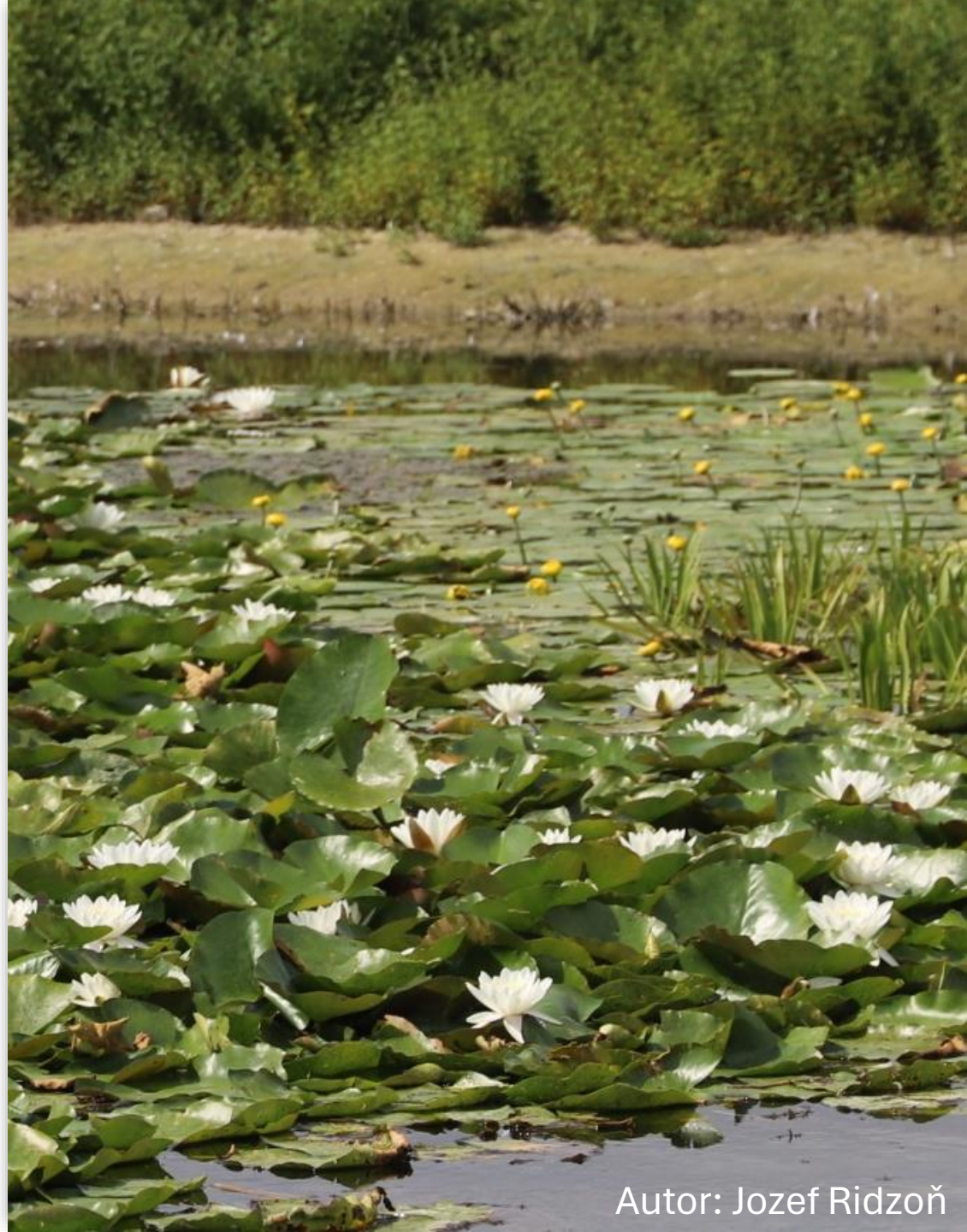

Všeobecná ochrana prírody

§ 3 Základné práva a povinnosti pri všeobecnej ochrane prírody a krajiny

Každý je povinný chrániť prírodu a krajinu pred ohrozovaním, poškodzovaním a ničením a starať sa podľa svojich možností o jej zložky a prvky na účel ich zachovania a ochrany, zlepšovania stavu životného prostredia a vytvárania a udržiavania územného systému ekologickej stability.

Všeobecná ochrana prírody

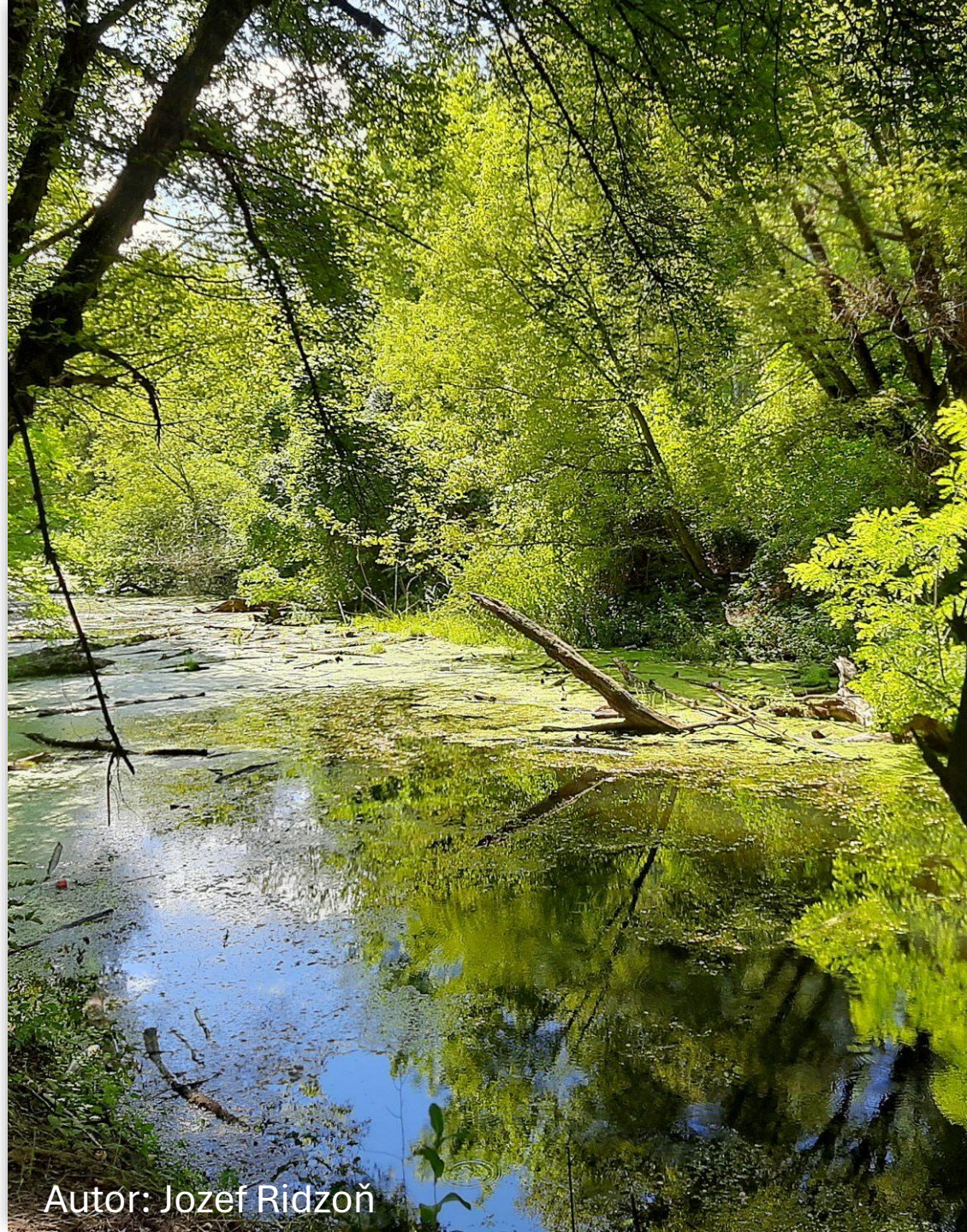
§ 2 Ochrana významných krajinných prvkov

Významný krajinný prvok (ktorým sa rozumie taká časť územia, ktorá utvára charakteristický vzhľad krajiny alebo prispieva k jej ekologickej stabilite, najmä les, rašelinisko, brehový porast, jazero, mokrad', rieka, bralo, tiesňava, kamenné more, pieskový presyp, park, aleja, remíza) možno užívať len takým spôsobom, aby nebol narušený jeho stav a nedošlo k ohrozeniu alebo k oslabeniu jeho ekologickostabilizačnej funkcie.

§ 4 Všeobecná ochrana rastlín a živočíchov

Každý je pri vykonávaní činnosti, ktorou môže ohroziť, poškodiť alebo zničiť rastliny alebo živočíchy, alebo ich biotopy, povinný postupovať tak, aby nedochádzalo k ich zbytočnému úhynu alebo k poškodzovaniu a ničeniu.

Zakazuje sa odchytať a usmrcovať živočíchy na miestach ich prirodzeného výskytu. Tento zákaz neplatí, ak sa odchytať alebo usmrcovať uskutočňuje v súvislosti s vykonávaním vedeckovýskumnej činnosti alebo ak hrozí bezprostredné ohrozenie života alebo zdravia človeka alebo poškodenie jeho majetku, alebo ak to ustanovujú osobitné predpisy alebo tento zákon.

Prístup do krajiny

§ 57 Každý má právo pri rekreácii, turistike a obdobnom užívaní prírody na voľný prechod cez pozemky vo vlastníctve (správe, nájme) štátu, obce, právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ak tým nespôsobí škodu na majetku alebo zdraví inej osoby. Je pritom povinný rešpektovať práva a oprávnené záujmy vlastníka (správca, nájomcu) pozemku, ako aj podmienky ochrany prírody a krajiny.

Právo na prístup do krajiny sa nevzťahuje na zastavané pozemky alebo stavebné pozemky, dvory, záhrady, sady, vinice, chmeľnice, lesné škôlky a zverníky. Orná pôda, lúky a pasienky sú z práva na prístup do krajiny vylúčené v čase, keď môže dôjsť k poškodeniu porastov alebo pôdy, ako aj vtedy, keď sa na nich pasie dobytok.

Pri oplocovaní pozemku, ktorý nie je vylúčený z práva voľného prechodu, zabezpečí jeho vlastníak (správca, nájomca) možnosť voľného prechodu na vhodnom mieste pozemku.

§ 64 Orgány ochrany prírody

Štátnu správu vo veciach ochrany prírody a krajiny vykonáva:

§ 65 Ministerstvo životného prostredia SR ako ústredný orgán štátnej správy vo veciach ochrany prírody a krajiny,

§ 66 Slovenská inšpekcia životného prostredia,

§ 67 krajský úrad,

§ 68 okresný úrad,

§ 69 obec.

Štátnu správu vo veciach ochrany prírody podľa tohto zákona vykonáva aj Štátna veterinárna a potravinová správa (§ 70).

§ 8 Preventívne a nápravné opatrenia orgánu ochrany prírody

Orgán ochrany prírody po predchádzajúcom upozornení obmedzí alebo zakáže až do odstránenia nedostatkov činnosť, ktorej následkom hrozí poškodenie alebo ničenie prírody a krajiny, alebo činnosť, ktorá takéto poškodenie alebo ničenie spôsobila.

Orgán ochrany prírody obmedzí alebo zakáže činnosť tomu, kto nesplnil podmienky určené v rozhodnutí tohto orgánu, alebo tomu, kto nesplnil povinnosti uložené v ním vydanom rozhodnutí podľa predchádzajúceho odseku.

Rovnako obmedzí alebo zakáže činnosť tomu, kto vykonáva činnosť vyžadujúcu súhlas orgánu ochrany prírody podľa tohto zákona bez tohto súhlasu alebo vykonáva činnosť napriek zákazu podľa tohto zákona. Ak uvedenou činnosťou vznikli škodlivé následky na prírode a krajine, ktoré povinný v určenej lehote neodstráni, môže to urobiť orgán ochrany prírody na náklady povinného.

Stráž prírody (§ 72 - § 80)

Člen stráže prírody je pri plnení úloh oprávnený vo svojom obvode pôsobnosti:

1. sledovať a zbierať údaje o stave prírody a krajiny, jej zložiek a prvkov; kontrolovať dodržiavanie tohto zákona, všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie a rozhodnutí vydaných na ich základe;
2. vstupovať na pozemky, do stavieb a zariadení, ak sa na to nevyžaduje povolenie podľa osobitných predpisov; vykonávať potrebné zisťovania; požadovať potrebné vyjadrenia, informácie, údaje a vysvetlenia, ktoré sa týkajú uplatňovania tohto zákona; nazerať do príslušných dokladov,
3. vyzvať osobu, aby upustila od protiprávneho konania, ak je dôvodné podozrenie, že osoba pácha trestný čin alebo priestupok, alebo iný správny delikt; obmedziť osobnú slobodu osoby pristihnutej pri páchaní trestného činu, zisťovať jej totožnosť, a ak nemožno zistiť jej totožnosť, predviesť ju na útvár Policajného zboru,
4. zisťovať totožnosť osoby podozrivej zo spáchania priestupku alebo iného správneho deliktu podľa tohto zákona, a ak nemožno zistiť jej totožnosť, predviesť ju na útvár Policajného zboru; na tento účel môže obmedziť jej osobnú slobodu,
5. odňať jedinca chráneného druhu, ak je dôvodné podozrenie, že bol získaný v rozpore s týmto zákonom, a vykonať nevyhnutné opatrenia na jeho záchranu; odňať inú vec, ak je dôvodné podozrenie, že bola získaná konaním v rozpore s týmto zákonom alebo použitá na takéto konanie,
6. používať technické prostriedky na zhotovenie fotodokumentácie, videodokumentácie a zvukových záznamov potrebných na zdokumentovanie stavu prírody a krajiny a na zdokumentovanie zistených konaní v rozpore s týmto zákonom, ak ich použitie nezakazuje osobitný predpis,

Zdroj fotografie: internet

Stráž prírody (§ 72 - § 80)

7. používať rovnošatu člena stráže prírody len pri výkone činnosti podľa tohto zákona; ukladať a vyberať za priestupky na úseku ochrany prírody a krajiny pokuty v blokovom konaní v rozsahu a za podmienok ustanovených osobitným predpisom, ak tento zákon neustanovuje inak;
8. použiť donucovacie prostriedky; požadovať pomoc Policajného zboru alebo obecnej polície, ak nemôže splnenie svojich úloh zabezpečiť vlastnými silami a prostriedkami; pred predvedením osoby na útvar Policajného zboru presvedčiť sa, či osoba nie je ozbrojená, a zbraň jej odobrať, požiadať každého o pomoc v prípade bezprostredného ohrozenia života a zdravia alebo majetku; kto bol o túto pomoc požiadaný, nemusí ju poskytnúť, ak by tým vystavil vážnemu ohrozeniu seba alebo blízke osoby alebo ak tomu bránia iné dôležité okolnosti;
9. zastaviť a kontrolovať dopravný prostriedok, ktorý sa nachádza v chránenom území, na účel overenia oprávnenosti jeho vjazdu na toto územie alebo prehľadať dopravný prostriedok a obsah batožiny v ňom, ak je dôvodné podozrenie, že sa v nich nachádzajú jedince chráneného druhu, zver alebo ryby získané v rozpore s týmto zákonom,
10. nosiť zbraň, ak je držiteľom zbrojného preukazu vydaného podľa osobitného predpisu, a použiť túto zbraň:
  1. v prípade nutnej obrany alebo krajnej núdze,
  2. pri zneškodňovaní zvierat, ktoré bezprostredne ohrozujú život alebo zdravie osôb alebo chránených živočíchov,
  3. pri hrozbe namierenou zbraňou proti osobe, ktorá je ozbrojená alebo kladie odpor pred predvedením na útvar Policajného zboru,
  4. pri varovnom výstrele do vzduchu na odvrátenie nebezpečenstva hroziaceho jemu alebo inej osobe alebo na odvrátenie vzniku škody, ktorá bezprostredne ohrozuje záujmy chránené týmto zákonom, alebo
  5. pri varovnom výstrele pri úteku osoby, ktorú je člen stráže prírody oprávnený predviesť na útvar Policajného zboru.

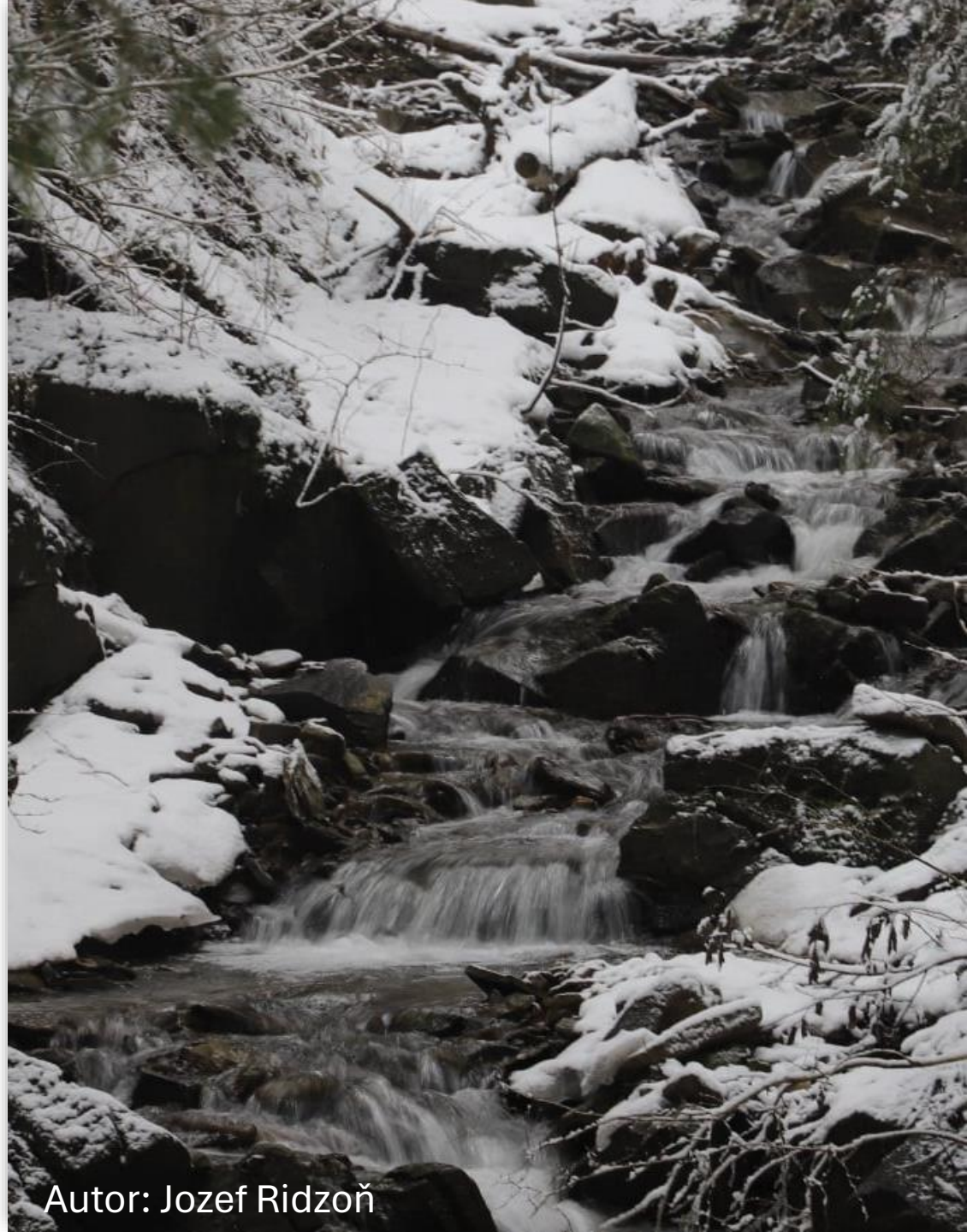
Osobitná ochrana prírody a krajiny (§ 11 - § 31)

§ 11 Územná ochrana prírody a krajiny a jej stupne:

Územnou ochranou prírody a krajiny sa rozumie ochrana prírody a krajiny na území Slovenskej republiky alebo jeho časti.

Pre územnú ochranu prírody a krajiny sa ustanovuje 5 stupňov ochrany.

Rozsah obmedzení sa so zvyšujúcim stupňom ochrany zväčšuje.

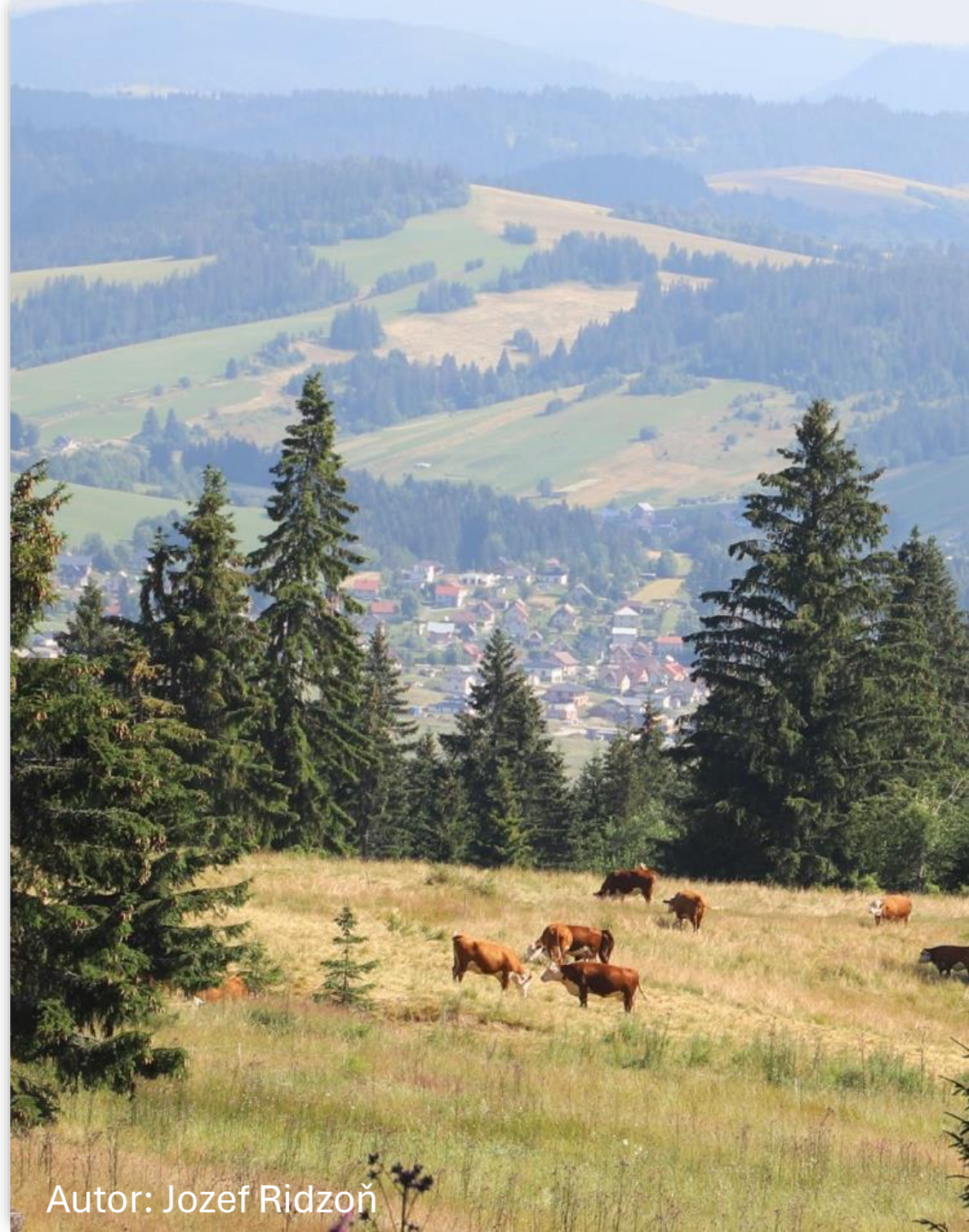

Územná ochrana prírody a krajiny a jej stupne

§ 12 I. stupeň ochrany platí všeobecne na území Slovenskej republiky. V ňom sa uplatňuje všeobecná ochrana prírody a krajiny.

§ 13 Už v II. stupni ochrany je napr. zakázaný: vjazd a státie s bicyklom na pozemky za hranicami zastavaného územia obce mimo diaľnice, cesty, miestnej komunikácie, účelovej komunikácie a vyznačenej cyklotrasy.

Na území, na ktorom platí II. stupeň ochrany, sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody na organizovanie verejných telovýchovných, športových a turistických podujatí, ako aj iných verejnosti prístupných spoločenských podujatí za hranicami zastavaného územia obce alebo mimo športových a rekreačných areálov na to určených,

Územná ochrana prírody a krajiny a jej stupne

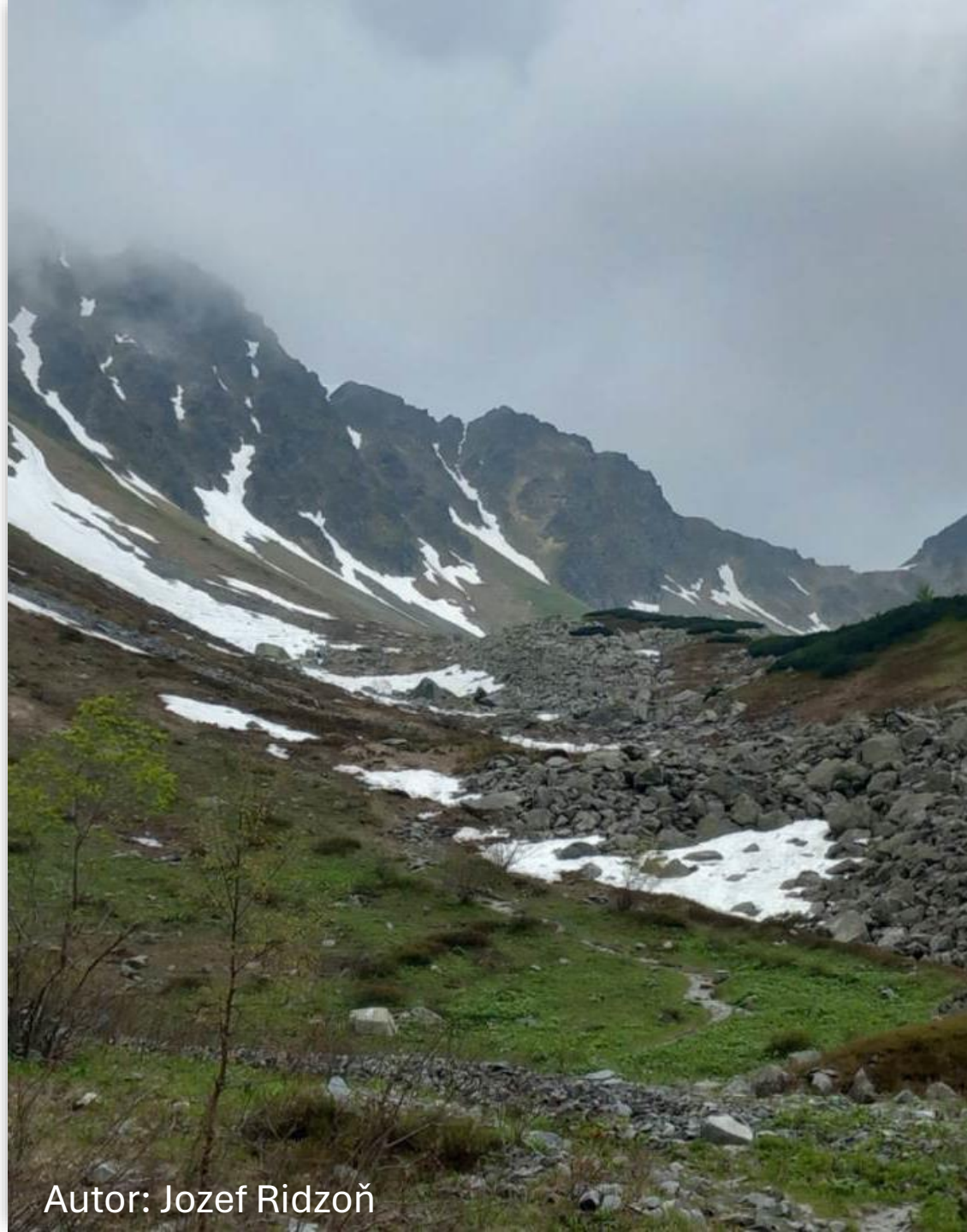
§ 14 V III. stupni ochrany je napr. zakázané navyše:

pohybovať sa mimo vyznačeného turistického chodníka alebo náučného chodníka za hranicami zastavaného územia obce,

táboriť, stanovať, bivakovať, jazdiť na koni, zakladať oheň mimo uzavretých stavieb, lyžovať, vykonávať horolezecký alebo skalolezecký výstup, skialpinizmus alebo iné športové aktivity za hranicami zastavaného územia obce,

§ 15 Na území, na ktorom platí IV. stupeň ochrany, je napr. zakázané zbierať nerasty alebo skameneliny; voľne pustiť psa okrem psa používaného na plnenie úloh podľa osobitných predpisov (služobný pes) a poľovného psa,

§ 16 Na území, na ktorom platí V. stupeň ochrany, je napr. zakázané: zasiahnuť do lesného porastu, narušiť vegetačný a pôdny kryt, rušiť pokoj a ticho, chytať, usmrtiť alebo loviť živočícha.

§ 17 Chránené územia a ich ochranné pásma

Lokality, na ktorých sa nachádzajú biotopy európskeho významu a biotopy národného významu, biotopy druhov európskeho významu, biotopy druhov národného významu a biotopy vtákov vrátane sťahovavých druhov, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, významné krajinné prvky alebo územia medzinárodného významu, možno vyhlásiť za chránené územia:

chránená krajinná oblasť (§ 18) - platí v nej vo všeobecnosti II. stupeň ochrany,

národný park (§ 19) - platí v ňom vo všeobecnosti III. stupeň ochrany,

prírodný park (§ 20a) – platí v ňom vo všeobecnosti II. alebo III. stupeň ochrany

chránený areál (§ 21) - platí v ňom II., III., IV. alebo V. stupeň ochrany,

prírodná rezervácia, národná prírodná rezervácia (§ 22) - platí v nej IV. alebo V. stupeň ochrany,

prírodná pamiatka, národná prírodná pamiatka (§ 23, § 24 ods. 3) - platí v nej vo všeobecnosti IV. alebo V. stupeň ochrany,

chránený krajinný prvok (§ 25) - platí v ňom II., III., IV. alebo V. stupeň ochrany,

chránené vtáčie územie (§ 26) – vyhláška pre dané CHVÚ zakazuje vykonávať činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na predmet jeho ochrany,

obecné chránené územie (§ 25a).

Kategórie chránených území (CHÚ)

Veľkoplošné chránené územia (VCHÚ)

Chránená krajinná oblasť (CHKO) – rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 1 000 ha, s rozptýlenými ekosystémami, významnými pre zachovanie biologickej rozmanitosti a ekologickej stability, s charakteristickým vzhladom krajiny alebo so špecifickými formami historického osídlenia. Na území CHKO platí II. stupeň ochrany, ak nie je ustanovené inak.

Národný park (NP) – rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 10 000 ha, prevažne s ekosystémami podstatne nezmenenými ľudskou činnosťou alebo v jedinečnej a prirodzenej krajinej štruktúre, tvoriace najvýznamnejšie prírodné dedičstvo, v ktorom je ochrana prírody nadradená nad ostatné činnosti. Na území NP platí III. stupeň ochrany, ak nie je ustanovené inak. Návštevný poriadok NP vydáva vyhláškou orgán ochrany prírody, upraví v ňom najmä podrobnosti o povinnostiach návštevníkov, o rozsahu a spôsobe dopravy a o kultúrno-výchovnom využívaní národného parku a jeho ochranného pásma.

Kategórie chránených území (CHÚ)

Maloplošné chránené územia (MCHÚ)

Chránený areál (CHA) – lokalita, spravidla s výmerou do 500 ha, na ktorej sú biotopy európskeho významu alebo biotopy národného významu alebo ktorá je biotopom druhu európskeho významu alebo biotopom druhu národného významu a kde priaznivý stav týchto biotopov závisí na obhospodarovaní človekom. Na území CHA platí III., IV. alebo V. stupeň ochrany.

Prírodná rezervácia (PR) a národná prírodná rezervácia (NPR) – lokalitu, spravidla s výmerou do 1 000 ha, ktorá predstavuje pôvodné alebo ľudskou činnosťou málo pozmenené biotopy európskeho významu alebo biotopy národného významu, alebo biotopy druhov európskeho významu, alebo biotopy druhov národného významu. Na území PR a NPR platí IV. alebo V. stupeň ochrany.

Prírodná pamiatka (PP) a národná prírodná pamiatka (NPP) – bodové, líniové alebo iné maloplošné ekosystémy, ich zložky alebo prvky, spravidla s výmerou do 50 ha, ktoré majú vedecký, kultúrny, ekologický, estetický alebo krajinotvorný význam. Na území PP a NPP platí IV. alebo V. stupeň ochrany.

Chránený krajinný prvok (CHKP) – významný krajinný prvok, ktorý plní funkciu biocentra, biokoridoru alebo interakčného prvku najmä miestneho alebo regionálneho významu. Na území CHKP platí 2., 3., 4. alebo 5. stupeň ochrany.

§ 30 Zóny chránených území

Chránené územie môže byť na základe stavu biotopov rozčlenené najviac na štyri zóny, ak je to potrebné na zabezpečenie jeho starostlivosti. Význam rozdelenia chráneného územia na zóny spočíva v diferenciácii ochrany a jej prispôbení povahe prírodných hodnôt chráneného územia.

Zóny sa vymedzujú a odstupňujú tak, že: V. stupeň ochrany je určený v zóne A, IV. v zóne B, III. v zóne C a II. v zóne D.

Maloplošné CHÚ, ktoré sa stanú súčasťou vyhlásených zón CHKO alebo NP, sa vždy zrušia. Tým sa zjednodušuje a zjednocuje systém ochrany jednotlivých CHKO a NP.

§ 24 Jaskyňa a prírodný vodopád

Jaskyňou je človeku prístupný a prírodnými procesmi vytvorený dutý podzemný priestor v zemskej kôre, ktorého dĺžka alebo hĺbka presahuje 2 m a rozmery povrchového otvoru sú menšie ako jeho dĺžka alebo hĺbka.

Prírodným vodopádom podľa tohto zákona je prírodný skalný útvar, cez ktorý vodný tok pôsobením prírodných síl bez zásahu človeka padá z výšky nad 3 m alebo preteká súvislým alebo kaskádovitým skalným zrázom strmým viac ako 75 stupňov a voda v koryte pretrváva celý rok.

Jaskyne a prírodné vodopády sú prírodnými pamiatkami. Jedinečnú jaskyňu alebo prírodný vodopád, ktoré predstavujú súčasť najvýznamnejšieho prírodného dedičstva štátu, môže vláda ustanoviť za národnú prírodnú pamiatku.

§ 24 Jaskyňa a prírodný vodopád

V jaskyni je zakázané napr.:

vstúpiť alebo inak preniknúť do nej; zákaz sa nevzťahuje na vstup do sprístupnenej jaskyne a na vstup do verejnosti voľne prístupnej jaskyne; poškodzovať alebo ničiť horninové prostredie, chemickú a mechanickú výplň jaskyne, biotopy živočíchov a ostatné zložky a prvky jaskynného ekosystému, zbierať nerasty, skameneliny, archeologické nálezy alebo paleontologické nálezy, chytať alebo usmrtiť živočíchy; táboriť, bivakovať alebo zakladať oheň; organizovať telovýchovné alebo športové podujatie.

V prírodnom vodopáde je zakázané napr.:

vykonávať skalolezeckú alebo lezeckú činnosť na skalných útvaroch prírodného vodopádu; kúpanie v toku v bezprostrednej blízkosti nad prírodným vodopádom alebo pod prírodným vodopádom.

§ 28 Európska sústava chránených území NATURA 2000

Európska sústava chránených území Natura 2000 je koherentná európska ekologická sústava pozostávajúca z lokalít s výskytom biotopov európskeho významu, biotopov druhov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov, ktorej cieľom je umožniť zachovať, a ak je to potrebné, obnoviť priaznivý stav týchto biotopov a druhov v ich prirodzenom areáli.

Na území Slovenskej republiky európsku sústavu chránených území tvoria: **chránené vtáčie územia (CHVÚ)** a **územia európskeho významu (ÚEV)**.

Chránené vtáčie územie (CHVÚ) – biotopy sťahovavých druhov vtákov, najmä oblasti ich hniezdenia, preperovania, zimovania, ako aj miesta odpočinku na ich migračných trasách a biotopy druhov vtákov európskeho významu.

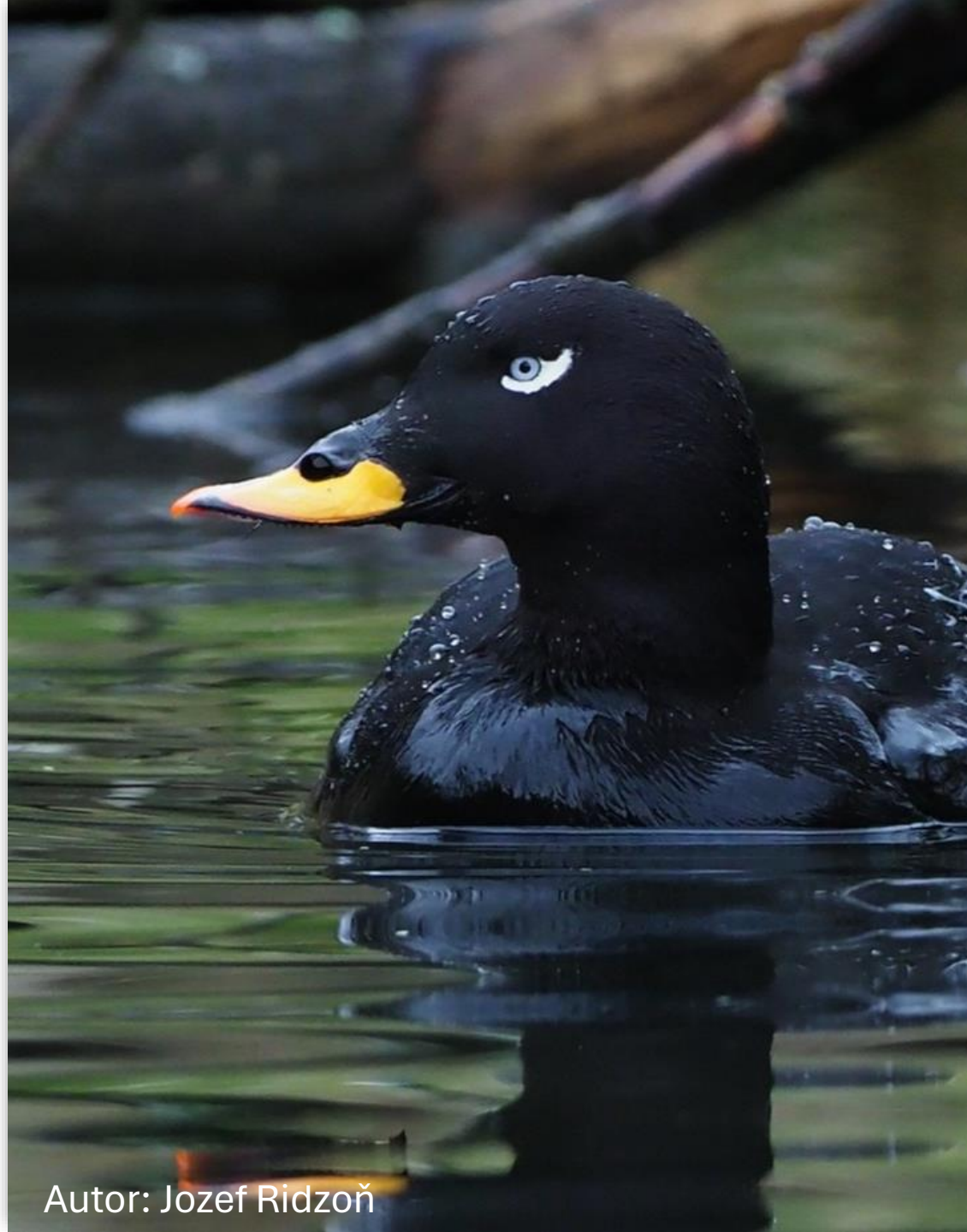
Autor: Jozef Ridzoň

Druhová ochrana chránených rastlín, živočíchov, nerastov a skamenelín (§ 32 - § 45)

Chránené druhy

Chránené rastliny a chránené živočích – druhy európskeho významu a druhy národného významu ustanovené Ministerstvom životného prostredia; ďalej druhy u ktorých je najmenej jeden z ich rodičov chránenou rastlinou alebo chráneným živočíchom; za chránené živočích sa podľa tohto zákona považujú aj všetky druhy voľne žijúcich vtákov prirodzene sa vyskytujúcich na európskom území členských štátov Európskej únie.

Chránené nerasty a skameneliny - významné z hľadiska ich zachovania, výskytu alebo vedeckého poznania ustanovené ministerstvom.

§ 34 Chránená rastlina

Chránenú rastlinu je zakázané:

úmyselne trhať, zbierať, rezať, vykopávať alebo ničiť v jej prirodzenom areáli vo voľnej prírode, držať, prepravovať,

predávať, vymieňať alebo ponúkať na predaj alebo výmenu.

§ 35 Chránený živočích

Chráneného živočícha je zakázané:

úmyselne odchytať v jeho prirodzenom areáli, úmyselne zraňovať alebo usmrcovať v jeho prirodzenom areáli, **úmyselne rušiť v jeho prirodzenom areáli, najmä v období hniezdenia, rozmnožovania, výchovy mláďat**, zimného spánku alebo migrácie, medzidruhovo krížiť vrátane krížencov, držať, chovať v ľudskej opatere, prepravovať, predávať, vymieňať alebo ponúkať na predaj alebo výmenu.

Zakázané je:

zbierať alebo úmyselne poškodzovať alebo ničiť vajcia chráneného živočícha v jeho prirodzenom areáli vo voľnej prírode alebo držať ich vrátane prázdnych vajec, **odstraňovať alebo úmyselne poškodzovať alebo ničiť hniezda chráneného živočícha v jeho prirodzenom areáli, poškodzovať alebo ničiť miesta rozmnožovania alebo miesta odpočinku chráneného živočícha v jeho prirodzenom areáli.**

Najčastejší hniezdiči v skalných biotopoch

Sokol sťahovavý, orol skalný, výr skalný, sokol myšiar a krkavec čierny, na hniezdenie využívajú skalné dutiny, police. Orly a krkavce si stavajú vlastné hniezda, ale sokoly a výry často obsadzujú ich opustené hniezda, alebo hniezdia na „holom“ podklade.

Obdobie inkubácie (sedenie na znesených vajciach) a výchovy mláďat:

Uvedené druhy znášajú vajcia v období od februára do polovice mája, výchova mláďat prebieha v období od mája do polovice júna, u orlov skalných až do polovice augusta. V chladnejšom počasí v prípade vyrušenia stačí, aby vajcia zachladli ak samica približne len 30-60 minút opustí hniezdo. Aj v prípade mláďat krátko po vyliahnutí môže v pomerne krátkom období po odplašení sediacej samice dôjsť k prechladnutiu a úhynu mláďat. Neskôr už pri starších mláďatách vzniká hrozba, ak rodičia nemôžu z dôvodov prítomnosti ľudí nakrmiť mláďatá. Na vyrušovanie sú osobitne citlivé orly skalné, ale v hniezdnom období každé vyrušenie môže spôsobiť ujmu aj iným hniezdiacim vtákom.

Neoprávnené lezenie v chránených lokalitách

Z hľadiska škody spôsobenej vyrušením určuje jej výšku kultúrno-spoločenská hodnota bez ohľadu na to, v akom vývojovom štádiu došlo k trvalému poškodeniu hniezdenia. Rovnako sa posudzuje ujma za každé jedno vajce a za každého uhynutého mláďa. V niektorých prípadoch teda môže dôjsť aj k skutkovej podstate trestného činu.

„Zoznam lezeckých oblastí na Slovensku, obmedzenia, správcovia skál“ slúži pre kontrolu možnosti lezenia (https://james.sk/articles.asp?pageid=27&id_dependency=1010)

Spoločenská hodnota niektorých druhov:

- Orol skalný 10 000 €
- Sokol sťahovavý 10 000 €
- Výr skalný 2 000 €
- Sokol rároh 50 000 €
- Sokol myšiar 1000 €
- Krkavec čierny 500 €

Spoločenská hodnota je uvedená v prílohe č. 5 vyhlášky MŽP SR č. 170/2021 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Autor: Jozef Chavko

Ohľaduplnosť pri lezení na skalných útvaroch

Odporúča sa byť naozaj vnímavý, ak v prípade vašej návštevy nad skalou s krikom obletuje sokol, zrejme tam má hniezdo a je potrebné sa rýchlo vzdialiť, resp. odísť. Veľká väčšina hniezdení niektorých druhov je každoročne monitorovaná a hniezdne lokality sú kontrolované o.z. Ochrana dravcov na Slovensku, alebo v rámci pracovísk ŠOP SR.

Ide najmä o to, aby nedošlo jednak k neoprávnenému lezeniu na chránených lokalitách a tiež, aby nedošlo k neprimeranému vyrušeniu hniezdiacich vtákov.

Nález zraneného chráneného živočícha

§35 Kto nájde hendikepovaného chráneného živočícha alebo uhynutého chráneného živočícha v jeho prirodzenom prostredí alebo kto chráneného živočícha pochádzajúceho z voľnej prírody v čase jeho ochrany náhodne odchytil, zranil alebo usmrtil, je povinný to bezodkladne oznámiť spolu s opisom situácie, ako k jeho nález, zraneniu alebo usmrteniu došlo organizácii ochrany prírody, ktorá v prípade potreby, najmä ak ide o hendikepovaného chráneného živočícha, ktorý si vyžaduje starostlivosť, určí ďalšie nakladanie s ním. Ten, kto sa stará o nájdeného hendikepovaného chráneného živočícha v súlade s určením organizácie ochrany prírody, má nárok na náhradu výdavkov spojených so starostlivosťou o tohto živočícha.

Štátna ochrana prírody SR vyzýva občanov, aby v prípade nálezu zraneného/hendikepovaného živočícha obmedzili volania na číslo 112 a kontaktovali priamo záchranné zariadenia na to určené. Kontakty záchranných zariadení nájdete v interaktívnej mapke:
<https://www.sopsr.sk/web/?cl=57>

Trestný zákon 300/2005 Z.z.

POJEM A DRUHY TRESTNÉHO ČINU

§ 8 Trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak.

§ 10 Prečin je:

- a) trestný čin spáchaný z nedbanlivosti alebo
- b) úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov.

Nejde o prečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatela je jeho závažnosť nepatrná.

§ 11 Zločin je úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou päť rokov. O zločin ide aj vtedy, ak v prísnejšej skutkovej podstate prečinu spáchaného úmyselne je ustanovená horná hranica trestnej sadzby prevyšujúca päť rokov. Zločin, za ktorý tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov, sa považuje za **obzvlášť závažný.**

Trestný zákon 300/2005 Z.z.

Trestné činy proti životnému prostrediu (§ 300 - § 310)

§ 300 Ohrozenie a poškodenie životného prostredia

§ 302 Neoprávnené nakladanie s odpadmi

§ 302a Neoprávnené vypúšťanie znečisťujúcich látok

§ 303 Porušovanie ochrany vôd a ovzdušia

§ 304a Neoprávnená výroba a nakladanie s látkami poškodzujúcimi ozónovú vrstvu

§ 305 Porušovanie ochrany rastlín a živočíchov

§ 305a Týranie zvierat

§ 305aa Usmrtenie spoločenského zvierťa bez primeraného dôvodu

§ 305b Zanedbanie starostlivosti o zvieratá

§ 305c Organizovanie zápasov zvierat

§ 306 Porušovanie ochrany stromov a krov

§ 310 Pytliactvo

§ 305

Porušovanie ochrany rastlín a živočíchov podľa Trestného zákona

Kto, čo aj z nedbanlivosti, v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu exemplárov reguláciou obchodu s nimi v desaťnásobku malého rozsahu

- a) poškodí, zničí, vytrhne, vykope alebo nazbiera chránenú rastlinu alebo poškodí, alebo zničí jej biotop,
  - b) usmrtí, zraní, chytí alebo premiestni chráneného živočícha alebo poškodí, alebo zničí jeho biotop a obydlie,
  - c) poškodí alebo zničí prírodný biotop, alebo
  - d) ohrozí chránený živočíšny druh alebo rastlinný druh,
- potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

Kto v rozpore so všeobecne záväznými predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými predpismi na úseku lesného hospodárstva **neoprávnene jazdí motorovým vozidlom, motorovou trojkolkou, motorovou štvorkolkou, motocyklom alebo skútrom na lesnom alebo poľnohospodárskom pozemku,** potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

Niektoré zaujímavosti z ochrany prírody na Slovensku

Prvé doklady o ochrane prírody – z rokov 1234 a 1250 – ochrana zubrov hrivnatých (*Bison bonasus*) a územia dnešnej NPR Badínsky prales pri Banskej Bystrici

Prvé úradné zoznamy chránených území – Vestník Ministerstva školstva a národnej osvety Česko-Slovenskej republiky, zošit 2 z roku 1934, Školské zvesti, zošit 7 z roku 1950

Prvá chránená lokalita – Kvetnica vo Velickej doline vo Vysokých Tatrách od roku 1876 – neskôr sa stala súčasťou vyhlásených chránených území – Tatranského národného parku a NPR Velická dolina

Prvý národný park – Tatranský národný park, vyhlásený Slovenskou národnou radou dňa 18. decembra 1948, bývalé Česko-Slovensko sa tak zaradilo na 49. miesto v zozname štátov, ktoré na svojom území zriadili národné parky

Prvá chránená krajinná oblasť – CHKO Slovenský raj, vyhlásená 21. augusta 1964 a v roku 1988 zmenená na NP Slovenský raj

Prvá chránená záhrada – v súčasnosti CHA Banskoštiavnická botanická záhrada, vyhlásený pôvodne ako chránená Botanická záhrada Lesníckej technickej školy v Banskej Štiavnici v roku 1958 – Feistmantlova záhrada v Kysihýbli v Banskej Štiavnici, založená v roku 1837

Prvá chránená prírodná pamiatka – Kamenné more pri Vyhniach (okres Žiar nad Hronom), vyhlásené za chránené v roku 1923, v súčasnosti PR Kamenné more

Prvé prírodné rezervácie – NPR Ponická dúbrava a NPR Príboj, vyhlásené v roku 1895

Najväčší národný park – Tatranský národný park – 73 800 ha

Najväčšia chránená krajinná oblasť – Chránená krajinná oblasť Štiavnické vrchy – 77 630 ha

Najväčšia národná prírodná rezervácia a vôbec maloplošné chránené územie – NPR Tichá dolina v Tatranskom NP – 5 966,64 ha

Prvý zákon o ochrane prírody na Slovensku – zákon Slovenskej národnej rady č. 1/1955 Zb. o štátnej ochrane prírody z roku 1955